

ХОСПИСНИ ПАЛИАТИВНИ ГРИЖИ В АВСТРИЯ – СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ

М. Котева

М. Котева

Катедра „Здравни грижи”, ФОЗ, МУ – София

Резюме. Палиативните грижи са сложен проблем в общественото здравеопазване, поради застаряването на населението и увеличаването на броя на възрастните хора. В различните страни-членки на ЕС организацията и развитието на хосписните (палиативните) грижи имат различни отношения със здравната система. В доклада са представени резултати от проучване, чиято цел е да анализира и обобщи съвременните тенденции в развитието на хосписните (палиативни) грижи в Австрия, както и мястото им в здравната система на страната. За постигане на целта бяха изпълнени следните задачи – събиране и анализ на наличната информация за организацията на хосписните и палиативни грижи в Австрия, както и систематизиране и очертаване на съвременните тенденции в развитието им.

Използваните в разработката методи са исторически – за оценка на съществените във времето промени, социологически – проучване на различни интернет източници, документи и материали от конференции и др., както и статистически – за графично представяне на резултатите. Проучването е проведено в периода октомври 2015 г. – октомври 2016 година. Резултатите от проучването показват, че в отговор на промените и нарасналите нужди на населението в Австрия е въведена и се развива нова система за интеграция на хосписните палиативни грижи в съществуващата и добре работеща на територията на страната система за грижи в дома. Развитието на хосписните и палиативни грижи е поставено сред основните приоритетни области в системата на здравеопазването в страната. С този проблем са ангажирани много и различни институции – парламент, неправителствени организации и др.

***Ключови думи:** палиативни грижи, медицинска сестра, хосписни грижи, мениджмънт на грижите, хоспис-концепция*

Въведение

В Европа делът на хората на възраст 65 и повече години постоянно се увеличава. По данни на ЕВРОСТАТ през 2010 г. тази възрастова група представлява почти 15,5% от населението на Европейския съюз [1]. Прогнозите до 2050 г. са, че повече от една четвърт от населението на Европа ще бъде на възраст 65 и повече години. Това неизбежно ще доведе до по-голямо търсене на палиативни грижи за тази група от населението. Този проблем е често пренебрегван, въпреки че е от значение за всички. През последните десетина години в Австрия се наблюдава бурно развитие на хоспис-концепцията. Създава се хоспис-движение, което обединява различни институции и хора, работещи в областта на палиативните хосписни грижи. Хоспис движението в Австрия е представено от „Хоспис Австрия“ – сдружение с нестопанска цел, национална организация, чадър на повече от 300 хоспис и палиативни институции с голям екип от служители. Основната цел на сдружението е въвеждането в цялата страна на хосписните палиативни грижи като грижи с дългосрочно финансиране така, че за всеки, който има нужда от тях, те да бъдат достъпни и евтини.

Цел

Настоящото изследване има за цел да проучи съвременните тенденции в развитието на хосписните палиативни грижи в Австрия, както и мястото им в здравната система на страната.

Задачи

1. Да се събере и анализира информация за организацията на палиативните хосписни грижи в Австрия.
2. Да се събере и анализира информация за съвременните тенденции в развитието на хосписните палиативни грижи в Австрия.

Методи

Използваните в разработката методи са исторически – за оценка на съществените във времето промени, социологически – проучване на различни интернет източници, документи, материали от конференции и други, както и статистически – за графично представяне на резултатите.

Изложение

През 2014/2015 г. в Австрийския парламент се провеждат 4-дневни лекции и дискусии под надслов „Достойнството в края на живота“. В резултат на тези дискусии се гласуват 51 препоръки за интеграцията на хосписните палиативни грижи в здравната и социалната системи на страната. Основни акценти в тези препоръки са пълното покритие на хосписните палиативни грижи в цялата страна, цялостно образование и обучение в областта, предварително планиране на тези грижи и препоръката за „умиране у дома“, която цели да достигне 80%, т.е. 80% от умираанията да се случват в домашна обстановка (табл. 1) [2, 3].

Таблица 1

В Австрия системата на хосписните палиативни грижи е представена на няколко нива. Първото

ниво е базовата мрежа за здравни грижи. На това ниво активните грижи се предоставят от болници, отделения и амбулатории. Дългосрочните грижи за хронично болни се предоставят от сестрински домове и „резиденции“ за грижи (резидентни грижи), както и от хосписи, които наред с палиативната грижа предлагат и дългосрочни грижи. Грижите в дома (дългосрочни и палиативни) са приоритет на семейните лекари, семейните сестри, лекарите-специалисти, както и социалните работници.

Второто ниво на хосписни палиативни грижи е представено от специалистите за подкрепа. Това са специално сформирани и подготвени хосписни екипи от доброволци, палиативни екипи за подкрепа в болнична среда и палиативни екипи за подкрепа в домашни условия.

На третото ниво се намират специалистите за грижи. Съответно, при нужда от активни палиативни грижи същите се предоставят от специализирани звена за палиативни грижи, дългосрочните грижи се извършват в стационарни хосписи, а домашните грижи се предоставени от дневни хосписи и специализирани екипи за домашни посещения (табл. 2) [2, 3].

Таблица 2

Нива на хосписни и палиативни грижи

	Хосписни и палиативни грижи		
	1 ^{во} ниво Базова мрежа за здравни грижи	2 ^{ро} ниво Специалисти за подкрепа	3 ^{то} ниво Специалисти за грижи
Активни грижи	Болници, отделения, амбулатории	Палиативни и болнични екипи за подкрепа	Звена за палиативни грижи
Дългосрочни грижи	Сестрински домове, резиденции за грижи	Хосписни екипи (доброволци)	Стационарни хосписи
Домашни грижи	Семейни лекари, специалисти, семейни сестри, социални работници	Палиативни и екипи за подкрепа в дома	Дневни хосписи

Причините за тласъка за развитието на мрежа за хосписни палиативни грижи в Австрия през последните няколко години са няколко. На първо място се отчита големият натиск, който се оказва върху болногледачите, които работят в домашни условия и невъзможността им да взимат трудни решения сами. От друга страна – увеличава се броят на хората, които биха желали да умрат в дома си, но въпреки това към момента на проучването все още над 70% от тях умират в болнични заведения. Трети фактор, оказващ влияние върху развитието на мре-

жа за хосписни палиативни грижи в Австрия е необходимостта от тясно сътрудничество и интензивна комуникация с различни специалисти и доставчици на здравни и социални услуги. Не на последно място работата в системата за хосписни палиативни грижи се характеризира с голямо психическо и физическо напрежение и изисква специфични професионални умения.

Всички тези фактори довеждат до ангажиране на много институции в Австрия за изработването на индикатори за интеграция на палиативните хосписни грижи в съществуващата вече система за „домашни грижи“ в Австрия. Още през 2012 г. австрийското Министерство на здравеопазването приема „Национална концепция за хосписни палиативни грижи“ [4]. В нея основно внимание се обръща на оценката на индивидуалните нужди, препоръките за оборудване и персонал, както и препоръки за образование и обучение. В резултат на тези препоръки австрийския Институт за здравни грижи създава последователно няколко документа:

1. Учебник „Как институциите за хосписни и палиативни грижи трябва да работят“ – описание на типичните процеси (2012).
2. Концепция за педиатрични палиативни грижи в Австрия (2012) – структура и нужди.
3. Наръчник за хосписни и палиативни грижи в базовата мрежа за здравни грижи (завършен в края на 2016 г.)

Министерството на Здравеопазването на Австрия съвместно с неправителствената организация „Хоспис Австрия“ са направили оценка на нуждите от оборудване и екипи за хосписни палиативни грижи:

- В звената за палиативни грижи - 50 легла на 1 милион жители;
- В стационарните хосписи - 30 легла на 1 милион жители;
- Палиативни болнични екипи за подкрепа – за всяка съществуваща болница по един екип;
- Палиативни екипи за подкрепа в домашна среда – 4,5 екипа на 140 000 души население;
- Доброволчески хосписни екипи – 1 екип на 30-40 000 жители и 0,5 координатор на екипа на същото население;
- Дневни хосписи – в по-големите градове по един.

Действащите институции за хосписни и палиативни грижи в Австрия в периода 1989-2014 г. са представени в диаграма № 1 [5] по-долу:

Диаграма 1

Според движението „Хоспис Австрия“ [2, 3] до 2020 г. съществуващите институции за палиативни хосписни грижи трябва да се увеличат съответно с:

- 60% – за дневните хосписи;
- 64,5% – за леглата в стационарните хосписи;
- 29,6% – за леглата в отделенията за палиативни грижи;
- 61,8% – за болнични екипи за подкрепа;
- 25,3% – за екипи за подкрепа в дома;
- 47,3% – за доброволчески хоспис екипи.

С това увеличение ще се постигне покриване на нарастналите нужди от такива грижи, както и ще се изпълнят заложените в концепцията на Министерството на здравеопазване-

то на Австрия предварителни индикатори, с които ще се осигурят качествени грижи.

Заклучение

В миналото в развитите страни на Европа палиативните грижи най-често са се предлагали на хора с онкологични заболявания и грижите са им били предоставяни в хосписите. С новите тенденции на застаряването на населението обаче е необходимо да се обърне внимание и на възрастните хора, тъй като повечето смъртни случаи са сред тях. В този смисъл политиката на палиативните грижи трябва да е насочена не само към онкологично болните хора, но и грижите да се предлагат въз основа на нужди, а не на базата на диагноза или прогноза, както е в България.

В последното десетилетие нуждата от хосписни и палиативни грижи в Австрия е нараснала изключително много. Същевременно желанието на пациентите е, при възможност, да умират достойно в собствения си дом. Това налага преустройство на здравната система на страната, което да отговори на променените нужди. Въведена е система за интеграция на хосписните палиативни грижи в съществуващата система за грижи в дома. С проблема са ангажирани много и различни институции – парламент, неправителствени организации и др. развитието на хосписните палиативни грижи е поставено сред основните приоритетни области.

Използвана литература

1. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/publications/ciemography_sub
2. <http://www.hospiz.at>
3. Leena Pelttari, MSc (Palliative Care) CEO of Hospice Austria-материали от конференция, Виена, Австрия, октомври 2015г.
4. www.bmg.gv.at/home/Schwerpunkte/Gesundheitssystem_Qualitaetsversicherung/Planung_und_spezielle_Versorgungsbereiche/Hospiz_und_Palliativversorgung_in_Oesterreich
5. www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/II/I_00491/fname_386917.pdf

Адрес за кореспонденция:
Маргарита Котева
ФОЗ. МУ – София
Катедра „Здравни грижи”
УМБАЛ „Царица Йоанна”
ул. „Бяло море” №8
гр. София
e-mail: m.zayova@redcross.bg